

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/2988	16 september 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 56/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd, Afdeling Inlichtingen

b/a [Redacted Signature]
[Redacted Name]
Kolonel-KLu

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 Den-Haag	070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/2988 d.d.
16 september 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland ✓

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst ✓

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID
HSV
HAI
HMA
HPEA
Archief ✓

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

56/93

(Afgesloten 161400 SEP 1993)

Bosnië-Herzegovina

Naar verluidt hebben de muitende Bosnisch-Servische militairen in Banja Luka geëist dat het gehele Bosnisch-Servische kabinet wordt ontslagen en dat er verkiezingen worden uitgeschreven in de Bosnisch-Servische gebieden. Dit lijkt aan te geven dat de opstand, die initieel gericht was tegen oorlogsprofiteurs en corruptie, een politieke dimensie heeft gekregen. Opmerkelijk is overigens dat door de opstandige militairen tevens werd gepleit voor een versterking van de positie van de Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic. Dit kan erop wijzen dat Karadzic betrokken is geweest bij het opzetten van de opstand, dan wel anderszins het vertrouwen van de opstandelingen heeft gewonnen. Zoals reeds eerder gemeld, kan Karadzic aan de verwerping door de opstandige militairen van de vredesvoorstellen van de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg een argument onttelen om verdere concessies aan de Bosnische Moslims af te wijzen.

De presidenten van Bosnië-Herzegovina en Kroatië, Izetbegovic en Tudjman, zijn op 14 september overeengekomen dat met ingang van 18 september alle vijandelijkheden tussen Kroaten en Moslims in Bosnië-Herzegovina zullen worden beëindigd. Bovendien hebben beide partijen toegezegd krijgsgevangenen te zullen uitwisselen. Vermoedelijk wil Tudjman op deze wijze speelruimte creëren om met prioriteit de nieuwe crisis in Kroatië zelf het hoofd te bieden, waar zoals bekend sinds vorige week weer sprake was van gevechten tussen Kroaten en Serviërs. Voorkoming van een oorlog op twee fronten (Kroatië en Bosnië-Herzegovina) staat daarbij centraal. Ook wil Tudjman met dit akkoord mogelijk tegemoet komen aan de internationale kritiek op het optreden van de Kroaten in Bosnië-Herzegovina. Izetbegovic wil deze overeenkomst vermoedelijk gebruiken om een wig te drijven tussen de Bosnische Kroaten en Serviërs, die voor een belangrijk deel identieke politieke en militaire doelen nastreven.

Hoewel de overeenkomst pretendeert meer te zijn dan alleen een bestand en de weg wil vrijmaken voor oplossing van alle tegenstellingen tussen beide bevolkingsgroepen, is het onwaarschijnlijk dat de Kroaten zich langere tijd aan dit akkoord zullen houden. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat zij hun streven naar autonomie voor de door hen gedomineerde delen van Bosnië-Herzegovina, en uiteindelijk aansluiting van dit gebied bij Kroatië, willen opgeven. Bovendien blijven zij aanspraak maken op Mostar, dat deels door Moslims wordt beheerst. Meldingen van voortdurende gevechten tussen beide partijen aan de vooravond van het bestand en met name van beschuldigingen dat Moslim-eenheden in het Bosnisch-Kroatische dorp Uzdol een groot aantal burgers zouden hebben gedood, geven aan dat het onderlinge wantrouwen nog groot is. De bestandsovereenkomst tussen beide presidenten moet dan ook niet worden gezien als een voorbode voor verdere toenadering tussen beide partijen. Zelfs is niet geheel uitgesloten dat het bij het incident in Uzdol om een poging gaat van tegenstanders van het akkoord om de uitvoering ervan te doorkruisen.

Owen en Stoltenberg hebben de besprekingen tussen Izetbegovic en Tudjman aangegrepen voor een poging de onderhandelingen over hun vredesvoorstellen te her-

[REDACTED]

vatten. In dat kader hebben zij de afgelopen dagen ook een ontmoeting gearrangeerd tussen Izetbegovic en de voorzitter van het Bosnisch-Servische parlement, Krajisnik. Op grond van die besprekingen hebben zij aangekondigd dat de onderhandelingen tussen de drie strijdende partijen op 21 september zullen worden hervat in Sarajevo. Niettegenstaande deze melding zijn er vooralsnog geen aanwijzingen dat de fundamentele meningsverschillen tussen de strijdende partijen, die vooral betrekking hebben op de soevereiniteit van de beoogde deelstaten waarin Bosnië-Herzegovina zou worden verdeeld en het grensverloop tussen die staten, inmiddels dichterbij een oplossing zijn gekomen. Daarom wordt aangenomen dat de besprekingen op korte termijn geen resultaat zullen opleveren.

Izetbegovic heeft vorige week een bezoek gebracht aan een aantal islamitische landen, waaronder Iran en Saoedi-Arabië. Daarbij heeft hij gepleit voor meer hulp van islamitische landen aan de Bosnische Moslims en voor grotere diplomatieke druk op de (Bosnische) Serviërs om tegemoet te komen aan de wensen van de Moslims met betrekking tot de vredesvoorstellen van Owen en Stoltenberg. De Iraanse president Rafsanjani beloofde nieuwe initiatieven in die richting en onderstreepte dat hij de Bosnische oorlog van eminent belang acht voor de internationale Moslim-gemeenschap. Hij benadrukte dat de steun van "sommige Westerse landen" aan de Serviërs niet vergeten zal worden. Concrete toezeggingen voor (militaire) hulp werden echter niet bekend gemaakt. Deze opstelling van Iran is illustratief voor die van de islamitische landen in de Bosnische crisis. Zij willen maximale propaganda-winst halen uit de ontwikkelingen in Bosnië-Herzegovina door met name het falen van de westerse landen aan de kaak te stellen. Zij zijn echter om politieke redenen in de praktijk niet genegen tot grootschalige militaire hulp aan de Bosnische Moslims.

Franse en Duitse functionarissen doen dezer dagen in Neum, de enige Bosnische kustplaats, onderzoek naar de mogelijkheden om een zeehaven te bouwen voor de Moslims. Zoals bekend is het bezit van zo'n haven een van de voorwaarden van de Moslims voor instemming met de voorstellen van Owen en Stoltenberg. Neum en de directe omgeving van die plaats in Kroatië en Bosnië worden vrijwel uitsluitend door Kroaten bewoond. Het gebied vormt de verbinding tussen het hartland van Dalmatië en de Kroatische exclave rond Dubrovnik. Om deze redenen heeft Tudjman tot nu toe alle Moslim-aanspraken op Neum en omgeving (inclusief een aanbod van Izetbegovic om deze formeel Bosnische streek van Kroatië te kopen!) afgewezen. Het is vrijwel uitgesloten dat de Kroaten Neum en omgeving zullen opgeven. De Franse en Duitse onderzoeken vinden met Kroatische toestemming plaats, maar dit houdt vermoedelijk uitsluitend verband met het streven van de Kroatische regering om haar internationale aanzien niet te schaden. Kroatië heeft weliswaar de Moslims vrij gebruik van een Kroatische haven (Ploce) aangeboden, maar het is onwaarschijnlijk dat Izetbegovic daarvan afhankelijk zal willen zijn.

Het Internationale Gerechtshof heeft zowel de Bosnische als de "Joegoslavische" regering opgedragen alle noodzakelijke maatregelen te nemen om de volkerenmoord op Bosnische Moslims of de vervolging van andere etnische of religieuze groepen in Bosnië-Herzegovina tegen te gaan. Daarmee reageert het Hof op de klachten die beide partijen tegen elkaar aanhangig hadden gemaakt. Het Hof zag geen reden voor additionele maatregelen tegen "Joegoslavië" en wees ook het pleidooi voor opheffing van het embargo op wapenaankopen door de Bosnische regering af. Desondanks toonde deze zich na afloop tevreden met het vonnis, vermoedelijk omdat in het vonnis melding wordt gemaakt van "mogelijke leiding of steun" aan Servische gevechtsgroepen in Bosnië vanuit "Joegoslavië".

Kroatië

De Veiligheidsraad van de VN heeft opgeroepen tot een onmiddellijk staakt-het-vuren in Kroatië. De Kroatische regering werd opgeroepen haar strijdkrachten terug te trekken uit het vorige week op de Serviërs veroverde gebied; laatstge-

[REDACTED]

noemden werd gevraagd af te zien van provocaties. Er is inmiddels door beide partijen in beginsel ingestemd met een bestand in het gebied aan de rand van UNPA-zuid dat de Kroaten vorige week hadden veroverd. Nadat de Kroatische regering eerder deze week reeds een eenzijdig staakt-het-vuren had afgekondigd, hebben ook de Serviërs in beginsel ingestemd met een bestand. Onder VN-auspiciën wordt onderhandeld over instelling van een door UNPROFOR te controleren gedemilitariseerde zone van 5 kilometer. Met de stationering van Franse en Canadese VN-militairen in het omstreden gebied zou reeds een begin zijn gemaakt. In de betreffende dorpen zal volgens een VN-voorstel Servische politie de openbare orde handhaven. Deze meldingen lijken aan te geven dat zowel Serviërs als Kroaten vooralsnog bereid zijn de status quo in UNPA-zuid te handhaven. Dit zou de Kroatische regering in de gelegenheid stellen te onderzoeken of een bijstelling door de Veiligheidsraad van het mandaat van UNPROFOR, dat eind deze maand afloopt, tot de mogelijkheden behoort. Zoals reeds eerder gemeld, dringt de Kroatische regering erop aan dat UNPROFOR zich actief gaat inzetten om het vredesplan voor Kroatië op te leggen aan de Serviërs.

Eerder deze week heeft het militaire hoofdkwartier van de Kroatische Serviërs gemeld dat een Kroatisch gevechtsvliegtuig van het type MiG-21 FISHBED is neergeschoten na een missie in UNPA-noord. Vermoedelijk was het betreffende vliegtuig op zoek naar de lanceerinrichting die het afgelopen weekeinde een raket van het type FROG-7 had afgevuurd op een buitenwijk van Zagreb. Ook in 1992 ging een Kroatisch vliegtuig van dit type verloren toen het op zoek was naar een FROG-lanceerinrichting in de omgeving van Derventa (Bosnië-Herzegovina). Kroatië heeft de beschikking over slechts enkele gevechtsvliegtuigen en zet deze alleen in bij missies die van vitaal belang worden geacht. De Kroatische militaire autoriteiten hebben inmiddels toegegeven dat van de vier FISHBEDs die waren ingezet, er één niet is teruggekeerd.

Volgens Kroatisch-Servische media, die zich beroepen op leden van de Kroatisch-Servische strijdkrachten, zouden dezen in het bezit zijn van kernwapens en andere "nieuwe systemen". Zij zouden overwegen om in geval van voortzetting van de Kroatische aanvallen op "Servische" doelen met deze wapens vergeldingsacties uit te voeren. Er is geen reden om aan te nemen dat de Kroatische Serviërs inderdaad over nucleaire wapens en de daarbij behorende overbrengingsmiddelen beschikken. Ook de "Joegoslavische" strijdkrachten bezitten deze zeer waarschijnlijk niet. Onduidelijk is welke andere "nieuwe systemen" hier bedoeld worden. De betreffende waarschuwingen dienen vermoedelijk uitsluitend politiek-propagandistische doelen; zo heeft ook onlangs de Bosnisch-Servische leider Karadzic gezinspeeld op kernaanvallen tegen het Westen, indien van die zijde aanvallen op zijn eenheden zouden worden uitgevoerd.

Servië/Montenegro

In Servië zijn vrijwel alle eerste levensbehoeften met onmiddellijke ingang gerantsoeneerd. Dit is in ieder geval ten dele het gevolg van de internationale sanctiemaatregelen tegen "Joegoslavië". Onder meer gezien de grote omvang van de oogst van dit seizoen wordt echter aangenomen dat de aankondiging tevens verband houdt met de wens van de socialistische regering om de distributie van voedsel zo veel mogelijk in eigen hand te houden. Daarmee zou kunnen worden verzekerd dat kwetsbare groepen in de samenleving, die geen toegang tot harde valuta hebben, toch van een zekere toevoer van levensmiddelen verzekerd blijven. Desondanks moet erop worden gerekend dat de rantsoenering de populariteit van de regering verder onder druk zal zetten. Deze was de afgelopen maanden toch al aanzienlijk afgenomen door de groeiende criminaliteit, die eveneens zijn wortels vindt in de internationale sancties.

In dit verband is vermeldenswaard dat er geruchten gaan dat de socialistische "Joegoslavische" regering van premier Kotic op korte termijn haar ontslag wil

~~_____~~

indienen. Dit houdt vermoedelijk verband met het feit dat Kontic van mening is dat het programma dat vorige maand werd gepresenteerd om de economische crisis te bestrijden, geen kans van slagen heeft. Daarbij lijken de socialisten in toenemende mate bevreesd voor sociale onrust. Mogelijk ligt het in de bedoeling de extreem-nationalistische Radicale Partij, die de huidige federale en Servische regeringen parlementaire gedoogsteun verleent, in de regering op te nemen.

Onlangs is gemeld dat Servië begin deze maand haar grenzen heeft gesloten voor uitvoer van voedingsmiddelen naar Montenegro. Op 8 september zouden bij de grensplaats Prijepolje 200 vrachtwagens zijn tegengehouden, hoewel de levensmiddelen reeds door Montenegro waren betaald. Dergelijke meldingen zullen vermoedelijk bijdragen aan de groeiende spanningen tussen beide republieken, die voornamelijk verband houden met het feit dat de Montenegrijnen van mening zijn met de sancties te worden gestraft voor zaken waarvoor uitsluitend Servië verantwoordelijk is. Onder de Montenegrijnse bevolking en sommige politieke groeperingen is reeds gezinspeeld op afscheiding van "Joegoslavië". Ook de Montenegrijnse politieke leiding heeft zich de afgelopen tijd in toenemende mate kritisch geuit over beleidsbeslissingen van de Servische en de federale leiding. Het lijkt echter zeker op korte termijn onwaarschijnlijk dat zij daadwerkelijk zal streven naar afscheiding.

Vermoedelijk in oktober zal het Servische parlement zich buigen over voorstellen voor een nieuwe wet op het staatsburgerschap. Het gepresenteerde ontwerp ontzegt het burgerrecht aan alle ingezetenen van het land die de wetsbepaling verwerpen dat "Servië het land is van alle staatsburgers". Vermoedelijk wordt met deze formulering beoogd dat alle staatsburgers een verklaring van loyaliteit aan het Servische gezag gaan ondertekenen. Dit zal naar verwachting onaanvaardbaar zijn voor de onderdrukte etnisch-Albanese meerderheid in de voormalig autonome provincie Kosovo, die vervolgens van het staatsburgerschap beroofd zou kunnen worden. Mogelijk houdt dit verband met voorstellen van met name de Radicale Partij om alle Albanen te deporteren naar Albanië of in de voor Servië uit economisch of historisch oogpunt minst interessante delen van Kosovo te concentreren, waarna de (rest van) de provincie door Servië geannexeerd zou kunnen worden.

Conclusie/vooruitzicht

De bestandsovereenkomst tussen de Bosnische Kroaten en Moslims moet niet worden gezien als een voorbode voor toenadering tussen beide partijen, die tegenstrijdige politieke en militaire doelen blijven nastreven. Hoewel op aandrang van de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg alle partijen hebben ingestemd met een hervatting van de onderhandelingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina volgende week, is het twijfelachtig of er daadwerkelijk sprake is van toegenomen concessiebereidheid bij de strijdende partijen.

In Kroatië lijkt een staakt-het-vuren bereikt te zijn tussen Kroaten en Serviërs. Dit zou de Kroatische regering ruimte bieden om te onderzoeken of een verlenging van het verblijf van UNPROFOR in Kroatië door de VN, met een gewijzigd mandaat, tot de mogelijkheden behoort. Kroatië zal naar verwachting opnieuw aandringen op een meer actieve rol van de VN-vredesmacht bij de uitvoering van het VN-vredesplan voor het land.

Eerder deze week heeft het militaire hoofdkwartier van de Kroatische Serviërs gemeld dat een Kroatisch gevechtsvliegtuig van het type MiG-21 FISHBED is neergeschoten na een missie in UNPA-noord. De Kroatische militaire autoriteiten hebben inmiddels toegegeven dat van de vier FISHBEDs die waren ingezet, er één niet is teruggekeerd.

~~_____~~

De "Joegoslavische" regering heeft rantsoeneringsmaatregelen ingesteld, die vermoedelijk zullen leiden tot een verdere afname van haar populariteit. Mogelijk zal zij proberen de extreem-nationalistische Radicale Partij bij de regering te betrekken.

De wet op het staatsburgerschap die op korte termijn zal worden behandeld in het Servische parlement, lijkt bedoeld om de etnisch-Albanese en mogelijk andere minderheden in Servië het staatsburgerschap te ontnemen. Dit kan een voorbode zijn voor deportatie van de Albanezen en annexatie van (delen van) Kosovo door Servië.